

УДК 08:002.1]:316.774-021.3(477)

DOI <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2021-12-105-123>

DOCUMENT IN SOCIAL COMMUNICATIONS

ДОКУМЕНТ В СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЯХ

ДОКУМЕНТ В СОЦИАЛЬНЫХ КОММУНИКАЦИЯХ

Наталія Барановська,

*доктор історичних наук,
старший науковий
співробітник, Лауреат премії
імені М. І. Костомарова НАН
України*

*natalia.baranovska@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7918-6981>*

Natalia Baranovska,

*Doctor in Historical Sciences
(Dr. Hab. in History), Senior
Researcher, Winner of the Award
of M.I. Kostomarov of NAS of
Ukraine,*

*natalia.baranovska@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7918-6981>*

Галина Січкаренко,

*доктор історичних наук,
професор кафедри
документознавства та
інформаційної діяльності
gsich54@gmail.com*

*<https://orcid.org/0000-0003-3292-4681> Державний
Університет Телекомунікацій,
вул. Солом'янська, 7, м. Київ,
Україна, 03110*

Halyna Sichkarenko,

*Doctor in Historical Sciences,
Professor of Department of
Documentation Science and
Information*

*activitygsich54@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3292-4681> State University of
Telecommunications, 7,
Solomenska st., Kyiv, Ukraine,
03110*

Тетяна Стоян,

*доктор історичних наук,
професор, завідувач кафедри
міжнародних і регіональних
студій stoyan.ta@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-6047-166X> Національний
педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, вул.
Пирогова, 9, Київ, Україна,
01601*

Tetiana Stoian,

*Doctor in Historical Sciences,
Head of the Department
of International and Regional
Studies stoyan.ta@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-6047-166X> National
Pedagogical
Dragomanov University,
Pyrohova str., 9. Ukraine, Kyiv,
01601*

ABSTRACT

The effective functioning of social communications in the new conditions of the mass distribution of information and communication technologies, where unverified or false information is often present, is impossible without the development of such a traditional form as documentary publications. The purpose of the article is to summarize the experience of Ukraine in the formation of a policy of documentary communication through the publication of collections of archival documents in the last decade to provide society with the most objective information in the most diverse spheres of its life. The research methodology is based on comparison strategies, typology, principles of historicism, social approach. The logic of the presentation of the material is based on the problem-historical principle. The scientific novelty of the research is due to the fact that the issues of analyzing the place and role of documentary publications as a component of the system of social communications have not yet become the subject of special research. It is shown that the volume of documentary materials published in the last decade is quite large and has created thematic blocks with a wide chronology. The significant contribution of documentary collections prepared in the regions dedicated, in particular, to topics that have developed only in the days of independence, has been noted. It can be stated that historians and

archivists in general cope with the task of showing an objective picture of historical events, which is the main thing in effective social communication. At the same time, the state of social communications has significant reserves for its development in the preparation of documentary publications that meet the urgent information needs of the population and for dispelling clichés and myths about important historical events, and where there is especially informational influence external to Ukraine.

Keywords: *document, documentary publications, social communications, documentary communication, information resources, history of Ukraine.*

Постановка проблеми. В умовах формування інформаційного суспільства в Україні відбуваються складні та неоднозначні процеси, пов'язані з інформатизацією всіх сфер життя. Це ставить перед науковцями завдання осмислення сутності й особливостей формування інформаційних потоків і їх значення для соціальних комунікацій.

Все більшої ваги для кожної людини набуває вміння роботи з інформацією, вміння шукати, аналізувати та критично її оцінювати. Поряд з правдивою інформацією, все більше з різних причин поширюється неперевірена або неправдива інформація, що призводить до маніпуляції свідомістю людей. Для України це має особливо значення, адже вона вже сьомий рік знаходиться в стані інформаційної війни. Між тим, інформаційна грамотність населення досить невисока. У 2019 р., за даними Міністерства цифрової трансформації України, 37,9% українців мали цифрові навички на рівні нижче середнього, а 15,1% взагалі не володіють ними (Миськевич, 2019).

Наведене актуалізує потребу в насиченні національного інформаційно-комунікаційного простору об'єктивною виваженою інформацією. Перш за все, це відбувається за допомогою публікації документальних джерел і залучення їх до соціальної комунікації через засоби масової інформації,

інтернет спільноти, освітньо-наукову сферу, громадські та державні заходи тощо. Виступаючи необхідним засобом вираженої соціальної комунікації, підґрунтям аргументованого конструктивного діалогу, документ доноситься до читача й краще висвітлюється в тематичних збірниках, де в контексті певних історичних подій документні свідчення наповнюються більш глибоким змістом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Достатня увага вітчизняних і зарубіжних дослідників приділяється питанням соціальної комунікації, і лише деякі з них вивчають як окремих її вид комунікацію документну. Питання аналізу місця і ролі документальних видань як складової в системі соціальної комунікації ще не стали предметом спеціальної розвідки. У загальному плані ці питання розглядаються у працях Г.Г. Почепцова (Почепцов, 2001), Г.М. Швецової-Водка (Швецова-Водка, 2014) та ін.

Метою статті є узагальнення досвіду України щодо формування політики документної комунікації через видання збірників архівних документів в останнє десятиліття для надання суспільству об'єктивної інформації в найрізноманітніших сферах його життєдіяльності.

Завданнями: з'ясувати місце та значення документних видань в системі соціальних комунікацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «документ» і «комунікація» є об'єктом дослідження багатьох наук: соціології, політології, журналістики, культурології, психології, лінгвістики, а також відносно молодій науці, що активно розвивається – документознавства.

У роботах з теорії комунікації докладно розглядаються основні комунікативні поняття, види, системи та моделі комунікації. Провідним типом комунікації виступає соціальна комунікація, як обмін між людьми або іншими соціальними суб'єктами цілісними знаковими повідомленнями, у яких відображені інформація, знання, ідеї, емоції тощо, обумовлений цілим рядом соціально значимих оцінок, конкретних ситуацій,

комунікативних сфер і норм спілкування, прийнятих у даному суспільстві (Почецов, 2001). Провідне місце в системі соціальної комунікації займає підсистема документної комунікації. Процес поширення документної інформації в суспільстві називається соціальною документною комунікацією.

Поняття «документ», як базова складова соціальної комунікації, не має усталеного визначення і його розуміння змінювалось в різні періоди в різних галузях науки (Швецова-Водка, 2014; Січкаренко, 2018). З середини ХХ ст. в документознавчій термінології воно трактувалось у вузькому (К.Г. Мітяєв) і широкому (О.П. Коршунова) значенні, що було відображено у «Великій радянській енциклопедії» й «Українській радянській енциклопедії». На початку 1990-х рр. використовується найширше значення, за яким документом вважається будь-який матеріальний об'єкт, що містить інформацію: від письмового документа, твору мистецтва до зразків мінералів, промислових виробів. Документознавці перші відмовились від такого тлумачення терміну, обмеживши його атрибутивними елементами: інформативність і матеріальний носій. Наразі застосовуються різні визначення документа, то надаючи йому найширше значення, то звужуючи розуміння до одного виду документа. Ми будемо розуміти його у вузькому значенні (від лат. *documentum* - зразок, свідотство, доказ) як відображений в письмовій формі носій інформації, що засвідчує наявність фактів, які мають певне значення.

Документ як соціальне явище виникає для збереження та передачі інформації, отже існує в такій комунікації (зв'язку між об'єктами реального світу), в якій від одного суб'єкта (відправник) до іншого (споживач) передається документна інформація (тобто інформація, що міститься в документі). Документна соціальна комунікація відбувається в просторі і часі, надаючи суспільству правдиву інформацію про його розвиток. Документна комунікація завжди цілеспрямована, її мета – повідомити необхідні дані, спонукати до дії, а також запобігти дезінформації.

Через обмежений обсяг статті автори звужують коло дослідження збірниками документів з історії України, опублікованими в останнє десятиліття. В основу логіки викладу матеріалу автори поклали проблемний принцип, що дозволяє розкрити основні теми і напрямки опублікованих збірників документів.

В останнє десятиліття українські історики продовжують приділяти основну увагу питання, які замовчувались або занадто політизувались у радянський період, а також тим, що знаходяться в центрі соціально-політичних комунікацій як в середині країни, так і за її межами.

Розглядаючи в історичній ретроспективі ієрархію документальних видань, необхідно відзначити, що на першому місті завжди стояли збірники, які узагальнювали законодавчу діяльність Верховної Ради та виконавчих структур держави, дослідження джерельної бази Архівного фонду Національної академії наук України. Колективом акторів Інституту архівознавства Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського здійснено видання документальної серії «Джерела з історії науки в Україні» – збірники документів та інших джерел з історії НАН України. Упродовж 1993–2012 рр. публікувались матеріали про діяльність Академії у 1918–1955 рр. Нещодавно творчий доробок цього колективу поповнився новим науковим виданням – «Історія Національної академії наук України. 1956–1960» у двох частинах (Історія НАН, 2015). Де значну інформативну цінність становлять розсекречені архівні документи із фондів ЦДАГО України, які репрезентують науково-дослідну роботу установ Академії за закритою тематикою. Представлені у збірнику і документи, що розкривають міжнародні зв'язки Академії, які в означений період помітно інтенсифікувалися. Наукові коментарі, оформлені у вигляді енциклопедичних статей, розширюють і доповнюють інформативний зміст архівних документів.

З часу набуття Україною незалежності стало можливим об'єктивне, на документальних засадах вивчення та

висвітлення такої героїчної сторінки як козаччина. Це питання знаходиться в центрі соціальних комунікацій не лише науковців і освітян, але і широкого загалу населення. Про соціальний запит на цю проблему свідчить видання протягом 2000–2019 рр. за участі зарубіжних центрів українознавства восьми томів корпусу документів архіву Коша Нової Запорозької Січі за 1734–1775 рр. (Архів Коша, 2019). На цих документах історики підготували видання, присвячено подіям Коліївщини 1768–1760 рр. (Коліївщина, 2019). Ці сприяло поглибленню широкої соціальної комунікації стосовно цих вижливих подій.

Значна увага продовжує приділятися такої важливій події, яка знаходиться в центрі суспільних дискусій, соціальних комунікацій, як революція 1917–1921 рр. На прикладі видання збірників документів про громадянську війну чітко простежується зміна акцентів і підходів істориків до висвітлення проблем в порівнянні з радянським часом, коли події подавались однобічно, переважно лише з позицій більшовиків в більш виваженому й об'єктивному ключі (Українська революція, 2016; Велика війна, 2015).

У формуванні сучасного інформаційно-комунікаційного простору важливе місце посідають документальні збірники про військові події напередодні та під час Другої світової війни. В останнє десятиліття розробка цього питання з різних аспектів відбувалась досить активно (Настрої та поведінка Чернігівщини, 2012; Настрої та поведінка Поділля, 2013; Спалені села, 2013; Війна очима дітей, 2013; Журнали, 2015; Джерела до історії, 2015).

В період становлення державної незалежності набуло особливої актуальності таке болюче і спірне питання історії України, деформоване радянською ідеологією, як правдиве висвітлення маловідомих сторінок, що стосуються українського руху опору, діяльності Української Повстанської Армії в часи Другої світової війни. Для забезпечення національного примирення, єдності української нації та перспектив її розвитку, конструктивної соціальної комунікації

необхідно було вивчити та донести до широкого загалу документи і матеріали, що стосуються історії ОУН та УПА. У 1999 р. було видано початкові матеріали вивчення цієї проблеми, а пізніше і повноцінні збірники документів (ОУН і УПА, 2015).

У період, що розглядається, продовжувалось дослідження та видання документів, присвячених голоду 1932–1933 рр. в окремих районах і селищах (Колективізація, 2013). Опубліковано також документальні свідчення про суспільно-політичну ситуацію в цей період так і про цинізм вищої влади (Партійно-радянське). Можна констатувати з жалем, що як голод періодів 1921–1923 рр. та 1946–1947 рр. поки не знайшли такого масштабного висвітлення.

Цікавим напрямком публікацій збірників як засобу документної комунікації стали видання присвячені культурній складовій розвитку суспільства (Історична пам'ять, 2013-17). Серед них в епіцентрі інформаційного простору – мовне питання (Українська ідентичність, 2013). Важлива роль належить історії церков України. Видання документів стосуються різних аспектів діяльності церков і регіонів, зокрема Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря у Києві, Дніпропетровської єпархії Руської православної церкви, Галицької митрополії, Свято-Преображенського Максаківського монастиря (Документальна спадщина, 2011; Документальна спадщина, 2015; Державно-церковні відносини, 2011; Фондація, 2011).

Окремий сектор інформаційно-комунікаційного простору, створеного документальними виданнями, складають збірники про конкретні трагічні події, де присутні недосліджені раніше аспекти. Йдеться про трагедії Куренівську 1961 р. (Куренівська трагедія, 2012) та Чорнобильську 1986 р. На цій ниві працювали як академічні установи, так і державні та відомчі архіви, зокрема архівісти СБУ (Чорнобиль, 2017; Чорнобильське досьє КГБ, 2019; Чорнобильське досьє КГБ, 2020).

Важливий внесок до документної комунікації вносять збірники підготовлені та опубліковані в регіонах на базі місцевих архівів. Вони присвячені різним тематичним напрямкам та періодам історії України, зокрема й таким, що отримали свій розвиток саме в часи незалежності. Йдеться, зокрема, про дослідження епохи Середньовіччя та ранньомодерної доби (Луцька замкова книга, 2013; Акти Волинського воєводства, 2014; Акти Полтавського полкового суду, 2017; З історії Херсонської губернії, 2013). Адже ті, що видавались в регіонах у часи радянської влади, мали чітко визначене політичне забарвлення. Великий матеріал з історії регіонів для наповнення інформаційно-комунікаційного простору та поглиблення вивчення проблеми дав період Другої світової війни та боротьба з інакодумством у до- та післявоєнний час (Українське повсякдення, 2014; Херсонщина, 2011; Життя в окупації, 2014; Історична пам'ять, 2013-2017).

Що ж стосується сучасності, то низка областей вже зробили свій внесок у популяризацію конкретно-історичного матеріалу (Полтавській області, 2013) чим збагатили формування науково обґрунтованої соціальної комунікації.

Висновки. Отже, показано, що документна комунікація відносить до важливої сфери соціальної комунікації. Суб'єктами її виступають є окремі люди, групи людей, суспільство в цілому; об'єктом - повідомлення, інформація, що міститься в документі. Учасники документної комунікації переслідують соціально значимі цілі - пізнавальну, спонукальну, експресивну, критичну. В якості комунікаційного каналу виступає матеріальна складова документа, що дозволяє не тільки передати фактичну інформацію, але і зберегти її незмінною у просторі та часі; наявність такого каналу становить специфіку документної комунікації. В документальній комунікації України відбуваються важливі зміни. Обсяг документів, виданих в останнє десятиліття, досить об'ємний і створив тематичні блоки з дуже широкою

хронологією. Він наповнювався особливо актуальними, болючими та спірними питаннями історії України, які були деформовані радянською політичною системою або замовчувались. Наприклад, голод у міжвоєнний і післявоєнний періоди

До видання збірників документів активно залучалися крім академічних інститутів, особливо Інституту історії України НАН України, центральні та обласні архіви, громадські організації, зарубіжні дослідники та установи, а також дослідники голодомору в областях, районах, селищах. Таким чином, історики й архівісти загалом справляються з завданням показу об'єктивної картини історії суспільства та вносять вагомий внесок в соціальну комунікацію.

Разом з тим, можна констатувати, що у розвитку національної документної комунікації є значні резерви щодо відповіді на актуальні інформаційні запити населення, які б розкривали питання, які обговорюються, дискутуються, або насичені міфами. Наприклад, до річниці Волинської трагедії інформаційно-комунікаційний соціальний простір наповнюється коментарями журналістів, де явно бракує документальної складової. Так, Уряд Другої Речі Посполитої (1918–1939) щодо Західної України проводив політику беззастережної полонізації, яка в історичній перспективі мала метою її національну інкорпорацію в Польщу. У цьому питанні особлива роль відводилася польським парамілітарним організаціям та союзам. Історіографія проблеми діяльності польських парамілітарних організацій на Волині як у вітчизняних так і польських істориків майже відсутня (Синяк, 2018). В цілому, наведене можна розглядати як суспільний запит історикам, на який можна чесно відповісти лише спираючись на документи. Звертаємо увагу на те, що практичним питанням побудови стратегії соціальної комунікації з актуальних питань історії варто приділяти більшу увагу і на державному рівні.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Акти Волинського воєводства кінця XV–XVI ст. Київ, 2014. 154 с.
2. Акти Полтавського полкового суду 1668–1740 рр. Зб. актових док. Кн.1. Київ, 2017.
3. Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775 Т. 8. Київ, 2019. 896 с.
4. Велика війна 1914–1918 рр. і Україна. У 2 кн. Кн.2: Мовою документів і свідчень. Київ, 2015. 800 с.
5. Війна очима дітей: Зб. архівних док. Харків, 2013. 220 с.
6. Документальна спадщина Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря у Києві XVI–XVIII ст. : Зб. док. Київ, 2011. 559 с.
7. Документальна спадщина Свято-Преображенського Максаківського монастиря XVII–XVIII ст.: зб. док. Київ, 2015. 174 с.
8. Державно-церковні відносини та становище Дніпропетровської єпархії Руської православної церкви (1945–1953 рр.): зб. док. Кн.1. Дніпропетровськ, 2011. 384 с. Кн.2. 384 с.
9. Джерела до історії партизанського з'єднання ім. Ф.М. Михайлова: Зб. док. Київ, 2015. 440 с.
10. Життя в окупації. Славута і Славутчина в 1941–1943 рр. Зб. док. Київ, 2014. 208 с.
11. Журнали бойових дій військ 3-го та 4-го Українських фронтів. Жовтень 1943-1944: Зб. док. Херсон, 2015. 80 с.
12. З історії Херсонської губернії. 1803-1920рр.: Зб. док. Херсон, 2013. 104с.
13. Історична пам'ять Дніпропетровщини: події, факти, імена: зб. статей та док. У 5 т. Дніпропетровськ, 2013-2017.
14. Історія Національної академії наук України. 1956–1960 у 2 ч.: Ч 2. Додатки. Київ, 2015. 1064 с.
15. Коліївщина: 1768-1769 роки у документальній та мемуарній спадщині. Т.1: Документи архіву Коша Нової Запорозької. Київ, 2019. 494 с.

16. Колективізація та голодомор на Славутчині 1928-1933: зб. док. К.–Хм., 2013. 416 с.

17. Куренівська трагедія 13 березня 1961 р. у Києві: причини, обставини, наслідки. Док. і матеріали. Київ, 2012. 548 с.

18. Луцька замкова книга 1560–1561 рр. Луцьк, 2013. 733 с.

19. Миськевич Т. Цифрова нерівність у сучасному суспільстві: український вимір світових тенденцій. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. Випуск 3, 2019. С. 92.

20. Настрої та поведінка населення Поділля в умовах сталінської революції «згори». 1928–1940: Зб. док. та матер. Київ, 2013. 528 с.

21. Настрої та поведінка населення Чернігівщини в умовах сталінської революції «згори». 1928–1938: Зб. док. та матер. Чернігів, 2012. 464 с.

22. ОУН і УПА в 1945 році: Зб. док. і матер. В 2 ч. Київ, 2015. 371 с.

23. Партійно-радянське керівництво УСРР під час голодомору 1932–1933 рр.: Вожді. Працівники. Активісти. Зб. док. та матер. Київ, 2013. 444 с.

24. Полтавській області – 75 років: зб. док. та матер. Полтава, 2013. 260 с.

25. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации. Київ: Ваклер, 2001. 656 с.

26. Синяк С. Джерела до історії діяльності польських парамілітарних організацій на Волині 1921-1939 рр. *Український історичний збірник*. Вип. 2. 2018. С. 286.

27. Січкаренко Г. Г. Документні джерела інформації: навч. пос. Переяслав-Хм.: Домбровська Я. М., 2018. 212 с.

28. Спалені села і селища Чернігівщини в 1941–1943 роках: злочини проти цивільного населення. Зб. док. і матер. Чернігів, 2013. 224 с.

29. Українська ідентичність і мовне питання в Російській імперії: спроба державного регулювання (1847–1914): Зб. док. і матер. Київ, 2013. LXII; 810 с.

30. Українське повсякдення ранньомодерної доби: зб. док. Вип.1: Волинь XVI ст. Київ, 2014. 776 с.
31. Українська революція 1917–1921 рр. на Придніпров'ї: зб. док. і матер. Дніпро, 2016. 372 с.
32. Фундація Галицької Митрополії у світлі дипломатичного листування Австрії та Святого Престолу 1807–1808 рр.: Зб. док. Львів, 2011. 190 с.
33. Херсонщина на початку Великої Вітчизняної війни (червень-вересень 1941 р.): Добірка док. Херсон, 2011. 64 с.
34. Чорнобиль. Документи Оперативної групи ЦК КПУ (1986-1988). Київ, 2017. 830 с.
35. Чорнобильське досьє КГБ. Суспільні настрої. ЧАЕС у поставарійний період: зб. док. про катастрофу на ЧАЕС. Київ, 2019. 1200 с.
36. Чорнобильське досьє КГБ: від будівництва до аварії: Зб. док. про катастрофу на Чорнобильській АЕС. Київ, 2020. 688 с.
37. Швецова-Водка Г. Загальна теорія документа і книги. Київ, 2014. 405 с.

REFERENCES

1. Akty Volyns'koho voyevodstva kintsya XV–XVI st. (2014). [Acts of the Volyn voivodeship of the end of the XV – XVI centuries]. Kyiv, 154 [in Ukrainian].
2. Akty Poltavs'koho polkovoho sudu 1668–1740 rr. (2017). Zb. aktovykh dok. [Acts of the Poltava regimental court of 1668-1740]. Kn.1. Kyiv [in Ukrainian].
3. Arkhiv Kosha Novoyi Zaporoz'koyi Sichi: korpus dokumentiv 1734–1775 [Archive of the Kosha of the New Zaporozhian Sich: corpus of documents 1734–1775]. (2019), Kyiv, 8, 896 [in Ukrainian].
4. Velyka viyna 1914–1918 rr. i Ukrayina [The Great War of 1914–1918 and Ukraine] (2015). U 2 kn. Kn.2: Movoyu dokumentiv i svidchen'. Kyiv, 800 [in Ukrainian].

5. Viyna ochyma ditey (2013): Zb. arkhivnykh dok. [War through the eyes of children: Coll. archival doc]. Kharkiv, 220 [in Ukrainian].

6. Dokumental'na spadshchyna Svyato-Mykhaylivs'koho Zolotoverkhoho monastyrya u Kyievi XVI–XVIII st. : 3b. dok. [Documentary heritage of St. Michael's Golden-Domed Monastery in Kyiv in the XVI-XVIII centuries] (2011). Kyiv, 559 [in Ukrainian].

7. Dokumental'na spadshchyna Svyato-Preobrazhens'koho Maksakivs'koho monastyrya XVII–XVIII st.: zb. dok. (2015). [Documentary heritage of the Holy Transfiguration Maksakov Monastery of the XVII-XVIII centuries: coll. Dock]. Kyiv, 174 [in Ukrainian].

8. Derzhavno-tserkovni vidnosyny ta stanovyshche Dnipropetrovs'koyi yeparkhiyi Rus'koyi pravoslavnoyi tserkvy (1945–1953 pp.): zb. dok. (2011). [State-church relations and the position of the Dnipropetrovsk eparchy of the Russian Orthodox Church (1945–1953 pp.): Coll. Dock]. Kn.1. Dnipropetrovs'k, 384, Kn.2, 384 [in Ukrainian].

9. Dzherela do istoriyi partyzans'koho z'yednannya im. F.M.Mykhaylova: Zb. dok. (2015). [Sources for the history of the guerrilla unit. FM Mikhailov: Coll. Dock]. Kyiv, 440 [in Ukrainian].

10. Zhyttya v okupatsiyi. Slavuta i Slavutchyna v 1941–1943 rr. Zb. dok. (2014). [Life under occupation. Slavuta and Slavutchina in 1941–1943. dock.]. Kyiv, 208 [in Ukrainian].

11. Zhurnaly boyovykh diy viys'k 3-ho ta 4-ho Ukrayins'kykh frontiv. Zhovten' 1943-1944: Zb. dok. (2015). [Journals of combat operations of the troops of the 3rd and 4th Ukrainian fronts. October 1943-1944: Coll. Dock]. Kherson, 80 [in Ukrainian].

12. Z istoriyi Khersons'koyi huberniyi.1803-1920rr.: Zb. dok. (2013). [From the history of the Kherson province. 1803-1920: Coll. Dock]. Kherson, 104 [in Ukrainian].

13. Istorychna pam'yat' Dnipropetrovshchyny: podiyi, fakty, imena: zb. statey ta dok. [Historical memory of Dnipropetrovsk region: events, facts, names: coll. articles and doc]. U 5 t. (2013-2017). Dnipropetrovs'k [in Ukrainian].

14. Istoriya Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrayiny. 1956–1960 u 2 ch.: (2015). Ch 2. Dodatky. Kyiv, 1064 [in Ukrainian].

15. Koliyivshchyna: 1768-1769 roky u dokumental'niy ta memuarний spadshchyni. T.1: Dokumenty arkhivu Kosha Novoyi Zaporoz'koyi. (2019). Kyiv, 494 [in Ukrainian].

16. Kolektyvizatsiya ta holodomor na Slavutchyni 1928-1933: zb. dok. [Koliivshchyna: 1768-1769 in documentary and memoir heritage]. (2013). K.–Khм., 416 [in Ukrainian].

17. Kurenivs'ka trahediya 13 bereznya 1961 r. u Kyievi: prychny, obstavyny, naslidky. Dok. i mater. (2012). [Kureniv tragedy on March 13, 1961 in Kyiv: causes, circumstances, consequences. Dock. and materials]. Kyiv, 548 [in Ukrainian].

18. Luts'ka zamkova knyha 1560–1561 rr. (2013). [Lutsk Castle Book of 1560–1561]. Luts'k, 733 [in Ukrainian].

19. Mys'kevych, T. 2019. Tsyfrova nerivnist' u suchasnomu suspil'stvi: ukrayins'kyy vymir svitovykh tendentsiy. [Myskevych T. Digital inequality in modern society: the Ukrainian dimension of world trends]. *Ukrayins'kyy zhurnal z bibliotekoznavstva ta informatsiynykh nauk*, 3, 92 [in Ukrainian].

20. Nastroyi ta povedinka naseleण्या Podillya v umovakh stalins'koyi revolyutsiyi «zhory». 1928–1940: Zb. dok. ta mater. (2013). [Moods and behavior of the population of Podolia in the Stalinist revolution «from above». 1928–1940: Coll. dock. and mater]. Kyiv, 528 [in Ukrainian].

21. Nastroyi ta povedinka naseleण्या Chernihivshchyny v umovakh stalins'koyi revolyutsiyi «zhory». 1928–1938: Zb. dok. ta mater. (2012). [Moods and behavior of the population of Chernihiv in the Stalinist revolution «from above». 1928–1938: Coll. dock. and mater]. Chernihiv, 464 [in Ukrainian].

22. OUN i UPA v 1945 rotsi: Zb. dok. i mater. (2015). [OUN and UPA in 1945: Coll. dock. and mater]. V 2 ch. Kyiv, 371 [in Ukrainian].

23. Partiyno-radyans'ke kerivnytstvo USRR pid chas holodomoru 1932–1933 pp. (2013): Vozhdi. Pratsivnyky. Aktyvisty. Zb. dok. ta mater. [Party-Soviet leadership of the USSR during the

Holodomor of 1932-1933 pp.: Leaders. Employees. Activists. Coll. dock. and mater]. Kyiv, 444 [in Ukrainian].

24. Poltavs'kiy oblasti – 75 rokiv (2013): zb. dok. ta mater. [Poltava region - 75 years: Coll. dock. and mater]. Poltava, 260 [in Ukrainian].

25. Pocheptsov, H. H. (2001). Teoryya komunikatsiyi. Kyiv.

26. Synyak, S. (2018). Dzherela do istoriyi diyal'nosti pol's'kykh paramilitarnykh orhanizatsiy na Volyni 1921-1939 rr. [Sinyak S. Sources to the history of Polish paramilitary organizations in Volhynia 1921-1939]. *Ukrayins'kyy istorychnyy zbirnyk*, 2, 286 [in Ukrainian].

27. Sichkarenko, H. H. (2018). Dokumentni dzherela informatsiyi: navch. pos. [Sichkarenko H. H. Documentary sources of information]. Pereyaslav-Khm.: Dombrovs'ka Ya. M., 212 [in Ukrainian].

28. Spaleni sela i selyshcha Chernihivshchyny v 1941–1943 rokakh: zlochyny proty tsyvil'noho naseleण्या. Zb. dok. i mater. (2013). [Burned villages and settlements of Chernihiv region in 1941–1943: crimes against civilians. Coll. dock. and mater]. Chernihiv, 224 [in Ukrainian].

29. Ukrayins'ka identychnist' i movne pytannya v Rosiys'kyy imperiyi: sproba derzhavnoho rehulyuvannya (1847–1914): Zb. dok. i mater. (2013). [Ukrainian identity and the language issue in the Russian Empire: an attempt at state regulation (1847-1914): Coll. dock. and mater]. Kyiv, LKhII; 810 [in Ukrainian].

30. Ukrayins'ke povsyakdennya rann'omodernoyi doby: zb. dok. (2014). [Ukrainian everyday life of the early modern era: collection. dock.]. Vyp.1: Volyn' XVI st. Kyiv, 776 [in Ukrainian].

31. Ukrayins'ka revolyutsiya 1917–1921 pp. na Prydniprov'yi: zb. dok. i mater. (2016). [Ukrainian Revolution 1917–1921 pp. on the Dnieper: Coll. dock. and mater.]. Dnipro, 372 [in Ukrainian].

32. Fundatsiya Halyts'koyi Mytropoliyi u svitli dyplomatychnoho lystuvannya Avstriyi ta Svyatoho Prestolu 1807–1808 rr.: Zb. dok. (2011). [Foundation of the Galician Metropolis in the light of diplomatic correspondence between Austria and the Holy See 1807-1808: Coll. dock.]. L'viv, 190 [in Ukrainian].

33. Khersonshchyna na pochatku Velykoyi Vitchyznyanoyi viyny (cherven'-veresen' 1941 r.): Dobirka dok. (2011). [Kherson region at the beginning of the Great Patriotic War (June-September 1941): A selection of doc.]. Kherson, 64 [in Ukrainian].

34. Chornobyl'. Dokumenty Operatyvnoyi hrupy TsK KPU (1986-1988). (2017). [Chernobyl. Documents of the Task Force of the Central Committee of the Communist Party (1986-1988)]. Kyiv, 830 [in Ukrainian].

35. Chornobyl's'ke dos'ye KGB. Suspil'ni nastroyi. ChAES u postavariynyyu period: zb. dok. pro katastrofu na ChAES. (2019). [Chernobyl dossier of the KGB. Public sentiment. ChNPP in the post-accident period: Coll. dock. about the Chernobyl disaster]. Kyiv, 1200 [in Ukrainian].

36. Chornobyl's'ke dos'ye KGB: vid budivnytstva do avariyi: Zb. dok. pro katastrofu na Chornobyl's'kiy AES. (2020). [Chernobyl KGB dossier: from construction to the accident: Coll. dock. about the Chernobyl disaster]. Kyiv, 688 [in Ukrainian].

37. Shvetsova-Vodka, H. (2014). Zahal'na teoriya dokumenta i knyhy. [Shvetsova-Vodka G. General theory of document and book]. Kyiv, 405 [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Ефективне функціонування соціальних комунікацій в новітніх умовах масового поширення інформаційно-комунікаційних технологій, де нерідко присутня неперевірена або неправдива інформація, неможливе без розвитку такої традиційної його форми як документальні видання. Метою статті є узагальнення досвіду України щодо формування політики документної комунікації через видання збірників архівних документів в останнє десятиліття для надання суспільству максимально об'єктивної інформації в найрізноманітніших сферах його життєдіяльності. Методологія дослідження ґрунтується на стратегіях порівняння, типології, принципах історизму, соціального підходу. В основу логіки викладу матеріалу покладено

проблемно-історичний принцип. Наукова новизна розвідок пов'язана з тим, що питання аналізу місця й ролі документальних видань як складової системи соціальних комунікацій досі не стало предметом спеціального дослідження. Показується, що обсяг документальних матеріалів, виданих в останнє десятиліття, досить великий і створив тематичні блоки з широкою хронологією. Відзначений вагомий внесок документальних збірників, підготовлених в регіонах, присвячених зокрема темам, що отримали свій розвиток лише в часи незалежності. Можна констатувати, що історики й архівісти загалом справляються з завданням показу об'єктивної картини історичних подій, що є головним в ефективній соціальній комунікації. Разом з тим, стан соціальних комунікацій має значні резерви в своєму розвитку для підготовки документальних видань, які б відповідали назрілим інформаційним запитам населення та розвіювали кліше і міфи стосовно важливих історичних подій, і де є особливо наявним зовнішній щодо України інформаційний вплив.

Ключові слова: документ, документальні видання, соціальні комунікації, документна комунікація, інформаційні ресурси, історія України.

АННОТАЦІЯ

Эффективное функционирование социальных коммуникаций в новых условиях массового распространения информационно-коммуникационных технологий, где нередко присутствует непроверенная или ложная информация, невозможно без развития такой традиционной его формы как документальные издания. Целью статьи является обобщение опыта Украины по формированию политики документной коммуникации через издание сборников архивных документов в последнее десятилетие для предоставления обществу максимально объективной информации в самых разнообразных сферах его жизнедеятельности. Методология исследования

основана на стратегиях сравнения, типологии, принципах историзма, социального подхода. В основу логики изложения материала положен проблемно-исторический принцип. Научная новизна исследований связана с тем, что вопросы анализа места и роли документальных изданий как составляющей системы социальных коммуникаций до сих пор не стали предметом специального исследования. Показывается, что объем документальных материалов, изданных в последнее десятилетие, достаточно велик и создал тематические блоки с широкой хронологией. Отмечен весомый вклад документальных сборников подготовленных в регионах посвященных в частности темам, которые получили свое развитие только во времена независимости. Можно констатировать, что историки и архивисты в целом справляются с задачей показа объективной картины исторических событий, что есть главным в эффективной социальной коммуникации. Вместе с тем, состояние социальных коммуникаций имеет значительные резервы для своего развития в деле подготовки документальных изданий, отвечающих назревшим информационным запросам населения и для развеивания клише и мифов о важных исторических событиях, и где особенно имеют место внешнее по отношению к Украине информационное воздействие.

Ключевые слова: документ, документальные издания, социальные коммуникации, документная коммуникация, информационные ресурсы, история Украины.